

DETYRA NGA OMK 2009

Prishtinë, më 23 maj 2009

Detyra 1. Është dhënë barazimi

$$x^2 - (m + 3)x + m + 2 = 0.$$

Shënojmë me x_1 dhe x_2 rrënjët e këtij barazimi. Gjeni të gjitha vlerat e parametrin m të tilla që të vlejnjë njëkohësisht dy jobarazimet e mëposhtme:

$$\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} > \frac{1}{2}$$

dhe

$$x_1^2 + x_2^2 < 5.$$

Zgjidhje: Kemi $x_1 = m + 2$ dhe $x_2 = 1$. Jobarazimi i parë sjell $\frac{1}{m+2} + 1 > \frac{1}{2}$, që është ekuivalent me $m \in (-\infty, -4) \cup (-2, +\infty)$. Nga jobarazimi i dytë marrim $m \in (-4, 0)$.

Detyra 2. Vërtetoni se numri $\sqrt{2}$ është iracional.

Zgjidhje: Supozojmë të kundërtën dhe shkruajmë $\sqrt{2} = \frac{p}{q}$, ku p dhe q janë numra të plotë (pozitivë) dhe relativisht të thjeshtë. Atëherë gjejmë se $p^2 = 2q^2$. Meqëse $2q^2$ është numër çift, gjejmë se edhe p është numër çift. Shënojmë $p = 2p_1$, ku p_1 është numër natyral. Nga $p^2 = 2q^2$, marrim $2p_1^2 = q^2$. Si më sipër, konkludojmë se q është numër çift. Tash, kemi vërtetuar se p dhe q plotëpjesëtohen nga numri 2, por kjo bije në kundërshtim me supozimin fillestar se p dhe q janë relativisht të thjeshtë. Prandaj, përfundojmë se $\sqrt{2}$ është numër iracional.

Detyra 3. Të vërtetohet se nëse prodhimin e katër numrave natyralë të njëpasnjëshëm u shtohet numri 1, atëherë fitojmë katrorin e një numri të plotë.

Zgjidhje: Le të jenë n , $n + 1$, $n + 2$, dhe $n + 3$ katër numra natyralë të njëpasnjëshëm. Atëherë gjejmë se

$$\begin{aligned} n(n+1)(n+2)(n+3) + 1 &= n(n+3)(n+1)(n+2) + 1 = \\ &= (n^2 + 3n)(n^2 + 3n + 2) + 1 = (n^2 + 3n)^2 + 2(n^2 + 3n) + 1 = (n^2 + 3n + 1)^2. \end{aligned}$$

Detyra 4. Të zgjidhet ekuacioni me dy të panjohura:

$$x^2 + 2x \cos(x - y) + 1 = 0.$$

Zgjidhje: Qartazi $x = 0$ nuk mund të jetë zgjidhje e këtij ekuacioni, andaj supozojmë se $x \neq 0$. Atëherë gjejmë se

$$\cos(x - y) = -\frac{1 + x^2}{2x}.$$

Nga fakti se $|\cos(x - y)| \leq 1$, marrim

$$\left| -\frac{1 + x^2}{2x} \right| \leq 1$$

ose

$$1 + x^2 \leq 2|x|.$$

Pabarazimi i fundit ka dy zgjidhje: $x = -1$ dhe $x = 1$. Si rrjedhojë, zgjidhjet e ekuacionit të dhënë janë çiftet

$$(-1, 2k\pi - 1), k \in \mathbb{Z},$$

dhe

$$(1, (2k + 1)\pi + 1), k \in \mathbb{Z}.$$

Detyra 5. Le të jetë dhënë $n \geq 2$ një numër i plotë. Atëherë themi se numri n është *i thjeshtë* nëse të vetmit numra natyralë që e plotëpjesëtojnë atë janë numrat 1 dhe n . Vërtetoni se ekzistojnë pafund shumë numra natyralë që janë të thjeshtë.

Zgjidhje: Supozojmë të kundërtën, se ekzistojnë vetëm një numër i fundëm numrash të thjeshtë, dhe le të jenë ata numra $p_1, p_2, \dots, p_n$. Shqyrtojmë numrin natyral $d = p_1 p_2 \cdots p_n + 1$. Vërtetojmë në fillim se ky numër është i thjeshtë. Shihet menjëherë se numri d nuk plotëpjesëtohet me asnjë nga numrat e thjeshtë $p_1, p_2, \dots, p_n$, dhe meqë çdo numër natyral mund të shkruhet si prodhim i numrave të thjeshtë, konkludojmë se numri d plotëpjesëtohet vetëm nga 1-shi dhe vetvetja. Me fjalë të tjera, edhe numri d është i thjeshtë. Meqë d është i ndryshëm nga $p_1, \dots, p_n$, kjo është në kontradiksion me pohimin se vetëm $p_1, \dots, p_n$ janë të thjeshtë. Si rrjedhim, konkludojmë se ekzistojnë pafund shumë numra natyralë.

Detyra 6. Të vërtetohet se numri $n^{11} - n$ plotëpjesëtohet me numrin 11.

Zgjidhje: Shkruajmë

$$n^{11} - n = n(n^{10} - 1) = n(n - 1)(n + 1)(n^8 + n^6 + n^4 + n^2 + 1).$$

Nëse numri n plotëpjesëtohet me 11, atëherë zgjidhja e detyrës është triviale. Nëse n ka mbetje 1 kur të pjesëtohet me 11, atëherë $n - 1$ plotëpjesëtohet me 11. Nëse n ka mbetje 10 kur të pjesëtohet me 11, atëherë $n + 1$ plotëpjesëtohet me 11. Nëse n ka mbetje 2 ose 9 kur të pjesëtohet me 11, atëherë n^2 ka mbetje 4, n^4 ka mbetje 5, n^6 ka mbetje 9 dhe n^8 ka mbetje 3, dë d.m.th. se $n^8 + n^6 + n^4 + n^2 + 1$ plotëpjesëtohet me 11. Ngjashëm shqyrtohen edhe rastet e tjera, kur mbetja e pjesëtimit të numrit n me 11 është 3, 4, 5, 6, 7 ose 8.

Detyra 7. Le të jetë p një numër i thjeshtë natyral dhe n një numër i çfarëdoshëm natyral. Sa janë gjithsej numra natyralë ndërmjet 1 dhe p^n , që janë relativisht të thjeshtë me numrin p^n (d.m.th. nuk kanë faktor të përbashkët me p^n , pos numrit 1).

Zgjidhje: Të vetmit numra natyralë ndërmjet 1 dhe p^n të cilët nuk janë relativisht të thjeshtë me p^n janë numrat $p, 2p, 3p, \dots, p^{n-1} \cdot p$. Prandaj numri i kërkuar është $p^n - p^{n-1}$.

Detyra 8. Le të shënojmë me a, b dhe c gjatësitë e brinjëve të një trekëndëshi. Të vërtetohet se për to vlen jobarazimi

$$\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2.$$

Zgjidhje: “Secila brinjë e një trekëndëshi është me e shkurtër se shuma e dy brinjëve të tjera.” Pra, $a < b + c$, e si rrjedhojë

$$\frac{a}{b+c} = \frac{2a}{(b+c) + (b+c)} < \frac{2a}{a+b+c}.$$

Ngjashëm gjemë

$$\frac{b}{c+a} < \frac{2b}{a+b+c}$$

dhe

$$\frac{c}{a+b} < \frac{2c}{a+b+c}.$$

Nga tri jobarazimet e fituara marrim jobarazimin e kërkuar.

Detyra 9.

(a) Le të jenë dhënë 3 numra realë a_1, a_2, a_3 . Vërtetoni se vlen jobarazimi:

$$(a_1 - a_2)(a_1 - a_3) + (a_2 - a_1)(a_2 - a_3) + (a_3 - a_1)(a_3 - a_2) \geq 0.$$

(b) Vërtetoni se jobarazimi i mësipërm nuk vlen medoemos nëse në vend të tre numrave realë marrim vetëm 4 të tillë.

Zgjidhje:

(a) Pa kufizuar asgjë, le të jenë $a_1 \geq a_2 \geq a_3$. Kemi $(a_1 - a_2)(a_1 - a_3) \geq 0$, $(a_2 - a_1)(a_2 - a_3) \leq 0$ dhe $(a_3 - a_1)(a_3 - a_2) \geq 0$. Meqë vlera absolute e numrit $(a_1 - a_2)(a_1 - a_3)$ është jo më e vogël sesa ajo e $(a_2 - a_1)(a_2 - a_3)$, përfundojmë jobarazimi i dhënë është i saktë.

(Mund të vërtetohet, poashtu, se

$$\begin{aligned} & (a_1 - a_2)(a_1 - a_3) + (a_2 - a_1)(a_2 - a_3) + (a_3 - a_1)(a_3 - a_2) = \\ & = \frac{1}{2} \left((a_1 - a_2)^2 + (a_1 - a_3)^2 + (a_2 - a_3)^2 \right) \geq 0 \end{aligned}$$

(b) Marrim $a_1 = a_2 = a_3 = 0$ dhe $a_4 = -1$.

Detyra 10. Në një rreth i fiksojmë katër pika të ndryshme. Le të jetë vendosur në secilën pikë nga një numër real, dhe le të jenë ata numra x_1, x_2, x_3, x_4 , të tillë që $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 > 0$. Në vijim e përkufizojmë një lojë me këta numra: Nëse ekziston një numër negativ, p.sh., x_i atëherë lojtari e bën një hap duke e marrë atë numër, i shton x_i dy numrave fqinjë, si dhe ia ndryshon shenjën numrit të zgjedhur. Loja mbaron kur të gjithë numrat janë jonegativë. Vërtetoni se kjo lojë detyrimisht mbaron (pas një numri të fundëm hapash).

Zgjidhje: Këtu po e shkruajmë vetëm zgjidhjen për rastin kur x_1, x_2, x_3, x_4 janë numra të plotë. Rasti i përgjithshëm nuk është më i vështirë.

Supozojmë, pa humbur asgjë, se numrat x_1, x_2, x_3, x_4 i korrespondojnë pikave të cilat janë të renditura në rreth sipas orientimit pozitiv. Shqyrtojmë funksionin e mëposhtëm:

$$\begin{aligned} R(x_1, x_2, x_3, x_4) = & |x_1| + |x_2| + |x_3| + |x_4| + \\ & + |x_1 + x_2| + |x_2 + x_3| + |x_3 + x_4| + |x_4 + x_1| + \\ & + |x_1 + x_2 + x_3| + |x_2 + x_3 + x_4| + |x_3 + x_4 + x_1| + |x_4 + x_1 + x_2|. \end{aligned}$$

Vërehet lehtë se ky funksion, i cili është rigorozisht pozitiv, zvogëlohet secilën herë kur lojtari luan një hap. Prandaj konkludojmë se loja mbaron pas një numër të fundëm hapash.